

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutusohjelma / kasvatus- ja perhetyö

Sanna Markkanen ja Suvi Pöljö

KOUVOLAN KAUPUNGIN UUSIEN LAPSEN
VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA -LOMAKKEIDEN KÄYTTÖÖNOTTO
KASVATTAJIEN NÄKÖKULMASTA

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

MARKKANEN, SANNA

PÖLJÖ, SUVI

Kouvolan kaupungin uusien lapsen
varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden käyttöönotto
kasvattajien näkökulmasta

Opinnäytetyö

35 sivua + 5 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Heli Paaso

2. ohjaaja

Lehtori Miia Heikkinen

Toimeksiantaja

Kouvolan kaupunki

Helmikuu 2012

Avainsanat

varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma,
kasvatuskumppanuus, kasvattaja

Kouvolan kaupungille tehtiin uudet, yhtenäiset lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet kuuden kunnan yhdistyttyä suureksi Kouvolaaksi. Lomakkeet valmistuivat tammikuussa 2011, mutta ne otettiin käyttöön päiväkodeissa pääasiassa vasta syksyllä 2011.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kasvattajien näkemyksiä Kouvolan kaupungin uusien lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden käyttöönotosta. Tutkimuksella selvitettiin mitä hyvää sekä mitä kehitettävää uusissa lomakkeissa on. Tutkimuksella haluttiin myös selvittää ovatko Kouvolan päivähoidon kasvattajat saaneet perehdytystä lomakkeiden käytöstä. Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin ryhmätemahaastattelua.

Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla kasvattajia neljässä Kouvolan päivähoidon yksikössä syksyn 2011 aikana. Tarkoituksena oli haastatella kasvattajia, jotka ovat työssään käyttäneet uusia lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeita. Haastateltavat ovat 1-5 -vuotiaiden ryhmissä työskenteleviä henkilöitä.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että kasvattajien mielestä uusissa lomakkeissa on kehitettävää ja että perehdytystä olisi voinut olla enemmän. Suurin osa haastatelluista koki uudet lomakkeet hämmentäviksi, mutta kuitenkin yksinkertaisiksi ja käyttökelpoisiksi. Monet kasvattajat vertasivat uusia lomakkeita vanhoihin ja niiden erot aiheuttivat ristiriitaisia tunteita.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

MARKKANEN, SANNA

PÖLJÖ, SUVI

Commissioning of the New Early Childhood Education
Plan-forms for children in the City of Kouvola from the
Pedagogue`s Point of View

Bachelor`s Thesis

35 pages + 5 pages of appendices

Supervisor

Heli Paaso, Senior Lecturer

Second supervisor

Miia Heikkinen, Senior Lecturer

Commissioned by

The City of Kouvola

February 2012

Keywords

early childhood education, early childhood education plan,
educational partnership, pedagogue

The City of Kouvola and six surrounding municipalities were joined together and they formed a new bigger City of Kouvola. Thus the city needed a new children`s early childhood education plan-forms because earlier all municipalities had used their own plans. The new common children`s early childhood education plan was completed in January 2011 but it was generally taken into use in the autumn of 2011.

The aim in this study was to find out pedagogue`s point of view about the commissioning of the new child`s early childhood education plan-forms in The City of Kouvola. We wanted to find out good aspects of the new forms which are used in the new plan and also what needs to be improved. We also wanted to know if the pedagogues of Kouvola have had any introduction about using these new forms. This work is a qualitative study and we have used a group theme interview as a tool for collecting the material.

Pedagogues were interviewed during the fall 2011. They all worked in day-care centers in Kouvola. The intension was to interview pedagogues, who have used new childhood education plan in their work. All interviewees worked with children who were at the age of one and five. Based on the interviews, it was clear that pedagogues felt that new childhood education plan needed development. They also wanted more information how to use the new childhood education plan. Most of the interviewees were confused by new forms, but they also saw them as straightforward and usable. Many of the pedagogues compared new forms into the old ones. Differences between new forms and old ones caused contradictory feelings amongst the pedagogues.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	7
	2.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat	7
	2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	8
	2.3 Varhaiskasvatuksen sisällöt	9
	2.4 Varhaiskasvatusympäristö	10
3	VARHAISKASVATUSTYÖ	11
	3.1 Suunnitelmallisuus	11
	3.2 Ammatillisuus	12
	3.3 Kasvatus	13
	3.4 Kasvattajana päivähoitossa	13
	3.5 Kasvatuskumppanuus	15
4	LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	16
	4.1 Varhaiskasvatussuunnitelma	16
	4.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	16
	4.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toteuttaa yksilöllistä varhaiskasvatusta	17
	4.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma käytännössä	18
	4.5 Varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelu	19
	4.5.1 Tietoa omasta lapsesta	20
	4.5.2 Neuvottelua	21
	4.5.3 Ihmisen kohtaamista	22
	4.5.4 Lomakkeet	23
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
	5.1 Tutkimuksen tarkoitus	24
	5.2 Tutkimuskysymykset	24
	5.3 Tutkimusmenetelmä	25

5.4	Kouvolan kaupungin varhaiskasvatusorganisaatio ja tutkimushenkilöt	25
5.5	Haastattelukysymysten laatiminen	25
5.6	Haastattelujen toteutus	26
5.7	Haastatteluaineiston analysointi	27
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
6.1	Yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus	27
6.2	Varhaiskasvatussuunnitelma työvälineenä	28
6.3	Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeisiin liittyvä perehdytys	28
6.4	Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden toimivuus keskustelu tilanteessa	29
6.5	Ammattikasvattajan rooli varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelussa	29
6.6	Uusien varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden ulkomuoto ja käyttö	30
6.7	Kehitysehdotuksia uusiin varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeisiin	30
7	POHDINTA	31
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	
	Liite 1. Haastattelukysymykset	
	Liite 2. Tutkimuslupa	
	Liite 3. Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet	

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on lapsen tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Varhaiskasvatuksen perusteet (2005) ohjaa jokaisen kunnan omia varhaiskasvatussuunnitelmia. Jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelma tehdään yhdessä päivähoiton ammattikasvattajien ja lapsen vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelma keskustelussa. Keskustelun pohjana käytetään varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7 - 11, 32.)

Anjalankoski, Elimäki, Jaala, Kouvola, Kuusankoski ja Valkeala yhdistyivät 1.1.2009 yhdeksi suureksi Kouvolan kaupungiksi. Jokaisella kunnalla oli ollut oma varhaiskasvatussuunnitelma ja varhaiskasvatus-lomakkeet, ja yhdistymisen jälkeen haluttiin Kouvolan kaupungille yksi, yhtenäinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä yhtenäiset varhaiskasvatussuunnitelma keskustelussa käytettävät lomakkeet. Lomakkeet valmistuivat tammikuussa 2011. Varsinainen Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma oli vielä sitä valmistelewan työryhmän laadittavana sinä aikana kun teimme omaa opinnäytetyötämme. Päiväkodeissa lomakkeet otettiin varsinaisesti käyttöön syksyllä 2011, koska varhaiskasvatussuunnitelma keskustelut käydään pääosin syksyn aikana. Joissakin päiväkodeissa lomakkeet otettiin kuitenkin käyttöön jo heti keväällä, jos lapsi aloitti päivähoiton kesken päiväkodin toimikauden.

Me olemme suuntautuneet kasvatus- ja perhetyöhön ja suoritamme kelpoisuuden lastentarhanopettajan tehtäviin. Tammikuussa 2011 etsimme varhaiskasvatukseen liittyvää opinnäytetyön aihetta ja päätimme kysyä Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen hallinnon henkilöiltä, olisiko heillä tilausta jollekin aiheelle. Saimme vastauksen aiheesta, joka oli heille ajankohtainen ja josta toivottiin tehtävän tutkimusta. Tutkimusaiheeksemme muodostui Kouvolan kaupungin uusien lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden käyttöönotto kasvattajien näkökulmasta.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ammattikasvattajien näkemyksiä uusien lomakkeiden toimivuudesta sekä näiden käyttöönottoon liittyneistä kokemuksista. Tutkimuksessa haluamme myös selvittää, millaiset uudet lomakkeet ovat kasvattajien mielestä. Kouvolan kaupungille ei ole tehty opinnäytetyötä vastaavasta aiheesta, koska tilanne varhaiskasvatussuunnitelman kehitystyössä on ainutlaatuinen. Tällä hetkellä

työstettävää kaupungin yhtenäistä varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdään ensimmäistä kertaa sen jälkeen, kun Kouvolaa ympäröivät kunnat yhdistyivät Kouvolan kaupungin alueeseen ja muodostivat nykyisen Kouvolan kaupungin. Aiemmin kaikilla kunnilla on ollut omat varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelu-lomakkeet, jotka ovat poikenneet sisällöltään ja ulkomuodoltaan toisistaan. Niinpä työntekijöiden sopeutuminen uuteen tilanteeseen nousee helposti esille kiinnostavana tutkimuksen kohteena.

Perinteisesti suunnittelutyö on varhaiskasvatuksessa keskittynyt toimintatuokioiden suunnitteluun. Tämä johtuu siitä, että päivähoitohenkilöstön koulutuksessa on korostettu pedagogisia suunnittelumalleja ja toimintojen systemaattisuutta sekä tavoitteellisuutta. Sittemmin tätä suunnittelutyötä on alettu liittää varhaiskasvatuksen teoriapohjaan ja tietoon lapsen kasvusta ja kehityksestä. Koko ryhmää koskevista hoito- ja kasvatussuunnitelmista on pikkuhiljaa siirrytty yksilöllisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin. Tänä päivänä olennaista on se, että lapsi ja vanhemmat pääsevät osallisiksi kasvatuksen suunnitteluun. Käytännön kokemukset sekä tutkimustyö ovat osoittaneet, että sekä päivähoidon henkilöstö että lasten vanhemmat pitävät yhteistyötä suunnittelussa hyvänä asiana. Nykypäivän haasteena kuitenkin on lapsilähtöisen yhteistyömallin löytäminen suunnittelutyöhön. Perustan tälle haasteelle antaa kasvattajien ja vanhempien eriävät näkökulmat kasvatuksesta; kasvattajien ammatillinen näkökulma ja vanhempien kodin näkökulma. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 64 - 65.)

2 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

2.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisella että kunnallisella tasolla. Varhaiskasvatuksen toimintaa säätelevät monet lait, määräykset, asetukset, sopimukset ja ohjeet. Kaikkia edellä mainittuja ei tässä yhteydessä luetella, vaan kerrotaan esimerkkejä varhaiskasvatusta ohjaavista valtakunnallisista ja kunnallisista asiakirjoista. Varhaiskasvatuksen valtakunnallista ohjausta ovat: Lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait, varhaiskasvatukset valtakunnalliset linjaukset ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevissa laeissa määritellään varhaiskasvatuksen ja siihen sisältyvän esiopetuksen toteuttaminen. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa on kerrottu

varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painotukset. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaavat valtakunnallisesti esiopetuksen sisältöä, laatua ja paikallisia opetussuunnitelmia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8 - 9.)

Esimerkkeinä varhaiskasvatuksen kunnallisesta ohjauksesta ovat: kuntien omat varhaiskasvatuksen linjaukset ja strategiat, kuntien ja yksiköiden omat varhaiskasvatussuunnitelmat ja esiopetuksen opetussuunnitelmat, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen suunnitelma. Kuntien varhaiskasvatuksen linjauksista ja strategioista löytyvät kunnan varhaiskasvatuksen järjestämisen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painotukset sekä kunnan varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmä. Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmat ovat suurpiirteisiä, kun taas yksiköiden omat varhaiskasvatussuunnitelmat ovat yksityiskohtaisia. Niissä hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus kuvataan yksikkökohtaisesti ja konkreettisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen suunnitelma ohjaa lapsikohtaisesti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9.)

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista ohjaava asiakirja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on varhaiskasvatuksen yhdenvertaisen toteuttamisen edistäminen Suomessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet myös ohjaa varhaiskasvatuksen sisällöllistä ja laadullista kehittämistä. Päämääränä on myös varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillisen tiedon ja osaamisen lisääminen sekä vanhempien osallisuuden lisääminen lapsensa varhaiskasvatuspalveluissa. Tavoitteena on myös moniammatillisen yhteistyön lisääminen niiden palvelujen välillä, joilla lasta ja perhettä tuetaan ennen lapsen kouluun menoa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on, esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien ohella, osa lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista tukevaa kokonaisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.)

2.3 Varhaiskasvatuksen sisällöt

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan alle kouluikäisten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Lapsen kannalta mielekäs kokonaisuus on ensisijaista. Varhaiskasvatuksessa hoito, kasvatusta ja opetus muodostavat kokonaisuuden, jonka järjestämisestä, valvomisesta ja tukemisesta yhteiskuntamme vastaa. Varhaiskasvatuksen kokonaisuus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoinen leikki on keskeistä. Lähtökohdaksi on kasvatustieteelliseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, kuten päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä erilaista avointa toimintaa järjestävissä yksiköissä. Varhaiskasvatuspalvelujen tuottajia ovat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. Yleisimmin varhaiskasvatuspalveluita Suomessa tuottavat kunnat. Esiopetus on vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua järjestettävää, kouluun valmistavaa opetusta ja kasvatusta, joka sisältyy varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11; Hiilamo 2008, 22.)

Varhaiskasvatuksessa lapselle pyritään luomaan mahdollisimman monipuolinen, eheä ja kokonaisvaltainen kuva maailmasta. Lapsen varhaiskasvatuksen sisällöt rakentuvat tiettyjen orientaatioiden muodostaman kokonaisuuden mukaan. Nämä orientaatiot ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Varhaiskasvatuksessa orientaatiolla tarkoitetaan sitä, että tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu vaan sellaisten valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi vähitellen perehtyy ja ymmärtää ympäröivän maailman ilmiöitä. Kasvattajat käyttävät lapsen kehitysvaiheisiin liittyvää tietämystään valitessaan kasvatustilanteissa käytettäviä sisältöjä. Sisällöt liitetään lasten lähiympäristöön eli arkeen ja konkreettisiin asioihin niin, että lapset voivat havaintojensa perusteella muodostaa omia käsityksiään. Konkreettisten asioiden valinnassa on tärkeää ottaa huomioon lasten kiinnostukset, jotta oppiminen olisi mielekästä. Varhaiskasvatuksessa lapsen ei ole tarkoitus suorittaa oppiaineita, eikä hänelle aseteta suoritusvaatimuksia. Kaikkien varhaiskasvatuksen sisällöllisten orientaatioiden alueilla kieli on kommunikaation ja

vuorovaikutuksen väline. Varhaiskasvatuksen hoito-, kasvatusta- ja opetustilanteissa onkin tärkeää käyttää hyvää ja selkeää kieltä sekä selittää lapsille uudet käsitteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26 - 27.)

2.4 Varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatusympäristö on kokonaisuus, joka muodostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä. Varhaiskasvatusympäristöön kuuluvat erilaiset rakennetut tilat, lähiympäristö sekä eri tilanteisiin liittyvät psyykkiset ja sosiaaliset ympäristöt, materiaalit ja välineet. Ympäristön muunneltavuus on tärkeää, jotta ympäristöä voidaan muokata tarpeiden mukaan. Ympäristön monipuolisuus herättää lapsissa mielenkiintoa ja innostaa heitä toimimaan ja kokeilemaan erilaisia asioita. Ympäristö on myös tärkeä elementti lasten ja kasvattajien välisessä toiminnassa ja siihen liittyvissä kokemuksissa. Varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa on tärkeää ottaa huomioon toiminnallisten asioiden lisäksi myös esteettisyys ja viihtyisyys. Fyysisen ympäristön tärkein asia on lasten turvallisuus kun taas psyykkisen ympäristön on myönteinen ilmapiiri. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17- 18.)

Varhaiskasvatuksen ympäristön tulisi olla kaikilta osa-alueiltaan sellainen, että se tukee lasten perheiden osallisuutta. Tähän liittyy olennaisesti se, että lasten toiminnan jäljet näkyvät päiväkodin ympäristössä. Tällaisia toiminnan jälkiä ovat esimerkiksi lasten kädentaitojen tuotokset ja valokuvat toiminnasta. Vanhemmat voivat katsella, kysellä ja ihastella lasten tuotoksia ja muita dokumentteja, mikä synnyttää keskustelua vanhempien ja kasvattajien välillä. Tämä mahdollistaa hoitopäivien aikaisten kokemusten jakamisen vanhempien kanssa. Vanhemmille on tärkeää, että he kokevat kuuluvansa yhteisöön lapsensa kautta, kun eivät itse voi olla paikalla. Se luo vanhemmille luottamusta päivähoiton työhön ja kasvattajiin. Nykypäivän haaste kasvatuskumppanuuden korostuessa onkin se, miten luodaan päivähoitopaikkaan sellaisia tiloja, jotka houkuttelevat yhteisiin kohtaamisiin perheiden ja työntekijöiden välillä. (Kaskela & Krongvist 2007, 25 - 26.)

Varhaiskasvatusympäristön merkitys korostuu, kun puhutaan lapsen oppimisesta. Ihminen oppii parhaiten silloin, kun oppimisen fyysiset puitteet ovat oppimista edistävät. Mitä nuoremasta lapsesta on kysymys, sitä enemmän ulkoisten tekijöiden merkitys korostuu. Yleinen viihtyisyys on oppimisen kannalta olennaisin asia. Yleistä viihtyisyyttä ovat itse rakennus, sen valaistus, lämpötila, värivalinnat sekä sisustus,

jotka kaikki antavat oppimiselle ilmapiirin. Psyykinen ilmapiiri, jonka koko yhteisö päivähoitopaikassa muodostaa, on myös tärkeä oppimista edistävä tekijä.

Yhteisöllisyys ja avoimuus kannustavat lasta tulokselliseen oppimiseen. Oppimista hidastavia tai estäviä tekijöitä voivat olla kiusaaminen ja liiallinen kilpailu. Näitä molempia voi olla sekä lasten että aikuisten kesken ja molemmat vaikuttavat oppimisympäristöön negatiivisesti. (Peltonen 2004, 58.)

3 VARHAISKASVATUSTYÖ

3.1 Suunnitelmallisuus

Suunnittelun lähtökohtana päivähoidossa ovat lapset. Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen on lapsikohtaisen suunnittelun edellytys. Suunnitelmia ei tehdä työntekijää tai toimintoja varten, vaan ne tehdään lapsia varten ja toiminta sopeutetaan lapsiin. Suunnittelutyötä tekevän työntekijän tulee ajatella jokaista lasta erityisenä ja omana yksilönään, vaikka toimintaa suunnitellaankin käytännössä usein lapsiryhmille. Jokaisen lapsen ominaisuudet tulee huomioida niin sanottuina erityistarpeina. Usein lapsen heikkoudet mielletään erityistarpeiksi, mutta suunnittelun kannalta myös vahvuudet voivat tuoda haasteita, esimerkkinä tästä on lapsi, jolla on erityistä lahjakkuutta jossakin asiassa. Suunnittelulla päivähoidossa pyritään siis takaamaan jokaiselle lapselle hänen yksilöllisten tarpeiden mukainen kohtelu. (Hujala ym. 2007, 63.) Yksilöllisyyden korostaminen suunnittelussa ei tarkoita ryhmäkasvatuksen merkityksen poissulkemista tai vähentämistä (Hujala ym. 2007, 71).

Tärkeä periaate päivähoidon suunnittelutyössä on lasten mielipiteiden huomioiminen mahdollisimman hyvin. Lapsen mielipide huomioidaan hänen iän ja kehitystason mukaisesti. Käytännössä tämä tapahtuu niin, että lasta havainnoidaan, kuullaan ja mahdollistetaan lapselle osallistuminen itseään koskevaan päätöksentekoon heti tilanteessa. Vastuu lapsen mukaan ottamisesta suunnitteluun on kasvattajalla sekä vanhemmilla, jolloin kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu. Jotta lapsi olisi oman kasvatuksensa suunnittelun keskiössä, on otettava huomioon sekä ammattikasvattajien että vanhempien asiantuntijuus lapsesta. Lapsikohtainen suunnittelu tulee toteutua molemmissa päivähoidon pedagogiikan suunnittelun osissa, jotka ovat kasvatuskäytäntöjen lapsikohtainen suunnittelu ja oppimistoimintojen lapsikohtainen suunnittelu. (Hujala ym. 2007, 67.)

3.2 Ammatillisuus

Ammatillisuus varhaiskasvatuksessa on ajan mukaan muuttuva käsite. Se voidaan nähdä yksilöllisenä ilmiönä, mutta myös ilmiönä, joka on kiinteästi yhteydessä ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Lähivuosina ammatillisuutta määriteltäessä on alettu korostaa ammatillista kasvua ja kehittymistä. Tämä näyttäisi olevan se suunta, johon ammatillisuus ilmiönä on vahvasti kehittymässä. Työntekijälle ammatillisuus on kuva omasta työstä, mikä perustuu tunteisiin, mielikuviin sekä koulutuksen ja työn kautta saatuihin kokemuksiin. Työntekijän kuva itsestään, taidoistaan, vahvuuksistaan ja kehittämistarpeistaan on työntekijän ammatti-identiteetti. Ammatillisuus konkretisoituu työntekijälle arkipäivän työssä, jossa myös omien toimintatapojen havainnointi on mahdollista. (Hujala ym. 2007, 97.)

Kuten jo aiemmin mainittiin, ammatillisuus muuttuu maailman mukana. Nykyisin maailma muuttuu nopeaa vauhtia ja työntekijän on pysyttävä muutoksessa mukana. Työntekijän kannalta tämä tarkoittaa jatkuvaa oppimista ja kouluttautumista, kerran hankittu koulutus ja pätevyys eivät enää riitä. Jotkut työntekijät hankkivat täydennyskoulutusta, kun taas toiset kouluttautuvat uudelleen. Useiden ammattien hankkiminen työiän aikana on myös nykyisin melko yleistä. Yksi asia on kuitenkin jokaisen työntekijän kohdalla ammatillisuuden edellytys muuttuvassa yhteiskunnassa, se on elinikäinen oppiminen. Ammatillinen kasvu ja kehitys johtavat ammatilliseen uusiutumiseen, josta päivähoiton työntekijällä on itsellään vastuu ja johon hän pyrkii omaa työtään jatkuvasti arvioiden. Ammatillisen uusiutumisen edellytyksenä ovatkin totuttujen toimintatapojen kyseenalaistaminen ja tutkivan otteen omaksuminen omaa työtä kohtaan. Ammatillinen uusiutuminen vaatii kasvattajalta rohkeutta nähdä vaihtoehtoisia tapoja ajatella ja yhdistää asioiden merkityksiä. (Hujala ym. 2007, 105 - 107.)

Viime vuosina varhaiskasvatuksessa päivähoitohenkilökunnan ammatillisuuden perusteet ovat olleet muutoksessa. Lasten ja perheiden yksilöllisten tarpeiden huomioimista on alettu pitää eräänlaisena päivähoiton laadun mittarina. Yhteistyöhön perustuva kasvatus toimii käytännössä, mutta sen toteutuminen vaihtelee suuresti päivähoitoyksiköiden välillä. Edellä kuvattu perhelähtöisyys ja sen toteuttaminen on uusi haaste varhaiskasvatuksen työyhteisöille. Vanhemmuuden ja koko perheen tukeminen on niin sanottua perhelähtöistä ammatillisuutta, jota nykyisin kaivataan sen

sijaan, että huomioitaisiin lapsi perheestään irrallisena yksilönä ja päivähoiton asiakkaana. Perhelähtöisen ammatillisuuden ajattelutapa muuttaa rajoja, joita on ollut perheen ja päivähoiton välillä. Esimerkiksi perheen kasvatuskäsitykset ovat olleet asioita, jotka mielletään perheen henkilökohtaisiksi asioiksi. Ammattilaisten toiminta päivähoitossa ei myöskään ole ollut täysin vanhemmille avointa toimintaa. Perhelähtöisyyttä tavoiteltaessa vaaditaan molemmilta osapuolilta yhteistyötä vaikeuttavien rajojen tiedostamista ja muokkaamista. Erilaisten perheiden ja heidän tarpeiden kohtaaminen, yksilöllisistä hoito- ja kasvatuskäytännöistä sopiminen ja käytäntöjen toimiviksi saaminen isoissa lapsiryhmissä ovat kasvattajien ammatillisuudelle suuri haaste. (Hujala ym. 2007, 123-125.)

3.3 Kasvatus

Kasvatus on tavoitteellista toimintaa, joka edistää kasvatettavan persoonallisuuden kehitystä sekä tukee kasvatettavan kykyä selviytyä itsenäisesti elämässä. Kasvatus tarkoittaa kaikkea sitä toimintaa, joka vaikuttaa kasvatettavan kehittymiseen oman elämänsä ohjaajaksi. Myös yhteiskunnan jäseneksi kasvamisen prosessi on kasvatus. (Peltonen 2004, 20 – 21.)

Kasvatus tapahtuu vuorovaikutussuhteessa kasvattajan ja kasvatettavan välillä. Tässä suhteessa molemmat vaikuttavat toisiinsa, mutta kasvattaja on se osapuoli, jolla on jokin kasvatustavoite. Kasvatus voi siis olla tavoitteellista mutta myös tahatonta. Tahatonta kasvatus tapahtuu ympäristön vaikutuksesta, kun yksilöä ympäröivät olosuhteet vaikuttavat hänen kehitykseensä. Kasvatuksella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan suunnitelmallista eli tavoitteellista kasvatus, jota erilaiset opetussuunnitelmat ohjaavat. (Peltonen 2004, 20 - 21.)

3.4 Kasvattajana päivähoitossa

Kasvattajalla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen alueella työskentelevää omaa koulutustaan ja erikoisosaamistaan edustavaa ammattilaista. Varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä muodostaa moniammatillisen kasvattajayhteisön. Jokaisen kasvattajayhteisön jäsenen toiminta perustuu yhteiskunnan ja yhteisön laatimiin sääntöihin, arvoihin ja toimintatapoihin. Kasvattajan on tärkeä tiedostaa oma kasvattajuus ja sen taustalla olevat henkilökohtaiset arvot ja eettiset periaatteet. Kasvattaja arvioi työtään jatkuvasti ja

pyrkii kehittämään toimintaansa, mikä auttaa kasvattajaa toimimaan tietoisesti eettisten periaatteiden ja ammatillisten toimintatapojen mukaisesti. Kasvattajan tehtävänä on toiminnan suunnittelu ja toimintaympäristön rakentaminen niin, että lapselle ominaisin tapa toimia korostuu. Kasvattaja tietää lapsen kasvun ja oppimisen mahdollisuudet ja kannustaa lasta omatoimiseen oppimiseen aikuisen tuella. Kasvattaja toimii lapselle myös tiedonvälittäjinä jakaessaan tietoa ympäröivästä maailmasta, esimerkiksi asioita aiempien sukupolvien elämästä ja tietoa eri tieteenaloilta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16 - 17.)

Varhaiskasvatuksen kasvattajayhteisöä nimitetään usein moniammatilliseksi työyhteisöksi, mikä tarkoittaa sitä, että työyhteisön jäsenillä on monia eri koulutuksia ja työnkuvia. Kaikki nämä omaa ammattitaitoaan edustavat työntekijät tekevät työtä lapsen edun mukaisesti eli lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista turvaten ja edistäen. Jokaisen kasvattajan tehtävänä on huolehtia tiettyjen kasvatuspäämäärien toteutumisesta. Näitä päämääriä ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen lapsen yksilöllisyyttä kunnioittaen, toiset huomioivan käyttäytymisen opettaminen ja itsenäisyyden lisääminen asteittain lapsen kehitystason mukaisesti. (Reunamo 2007, 102 - 103.)

Kasvattajan ammattitaito on varhaiskasvatuksen keskeinen voimavara. Jokaisen kasvattajan ammattitaito takaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisen. Kasvatustietoisuus on yksi kasvattajan ammattitaidon edellytys. Kasvatustietoisuuden tavoitteena on työntekijän ammatillinen ja tietoinen toiminta sekä se, että hän ymmärtää omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia. Oman työn havainnointi ja arviointi tekevät työssä kehittymisestä mahdollista ja kehityksen myötä myös ammatillisuus kasvaa. Kasvatustietoisuus on paitsi yksilöllinen, myös yhteisöllinen ilmiö. Jokaisessa kasvatusyhteisössä muodostuu yhteinen kuva toimintakäytännöistä, mikä muodostaa yhteisön oman toimintakulttuurin. Yhteisen tietoisuuden muodostuminen vaatii kuitenkin yksilöiden tietoisuuden yhteisen kulttuurin käytännöistä ja tämä tuokin haasteen koko yhteisöä koskevalle kasvatustietoisuudelle. (Kaskela & Krongvist 2007, 28.)

Vuorovaikutus on päivittäin iso osa varhaiskasvatuksen työntekijän työtä. Työntekijän oman elämän vuorovaikutuskokemukset vaikuttavat työntekijän työtapaan ja siihen miten hän käsittelee erilaisia vuorovaikutustilanteita, kuten lapsen vanhempien

tunteiden vastaanottamista. Omat kokemukset siitä, miten on tullut kohdelluksi ja kasvatetuksi vaikuttavat kasvattajuuden muodostumiseen. Omien kasvattajuuteen liittyvien kokemusten jakaminen työyhteisössä voi auttaa sen jäseniä tiedostamaan omaa toimintaa ja sen vaikutuksia lapsiin ja perheisiin. Työntekijä tarvitsee aikaa oman työn tarkastelulle, jotta asioiden reflektointi työyhteisössä on mahdollista. Ammatillisuus on kasvattajalle sitä, että hän on valmis tunnistamaan ja refleктоimaan työssään syntyneitä tunteita. Kasvatustietoisuus vaikuttaa siihen, miten kasvattaja arvioi ja ymmärtää lasta ja siten se vaikuttaa myös kasvattajan tapaan laatia ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Kaskela & Krongvist 2007, 28 - 29.)

3.5 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatustyössä asiakkaana ovat lapsi sekä hänen perheensä. Lapsen edunmukaista on kasvaa ympäristössä, jossa vanhemmat tietävät kasvatustehtävänsä ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset tukevat tätä kasvatusta. Kasvatuskumppanuus tarkoittaa sellaista suhdetta, jossa kasvattajat ja vanhemmat tietoisesti sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Tällaisen yhteistyön tavoitteena on toiminta lapsen parhaaksi. Kasvatuskumppanuus edellyttää molemminpuolista luottamusta ja kunnioitusta sekä halua toimia yhdessä. Kasvattajien ja vanhempien välinen avoin vuorovaikutus on perusta hyvälle kasvatuskumppanuudelle. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 118.)

Vanhemmat ovat lapsensa ensisijaisia kasvattajia ja he tuntevat oman lapsensa parhaiten. Kasvattajilla on koulutuksensa ansiosta ammatillista tietoa sekä osaamista ja täten vastuu kasvatuskumppanuuden edellytysten toteutumisesta. Vanhempien ja kasvattajien tiedot lapsesta takaavat parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin tukemiselle. Kasvatuskumppanuus tulee alusta alkaen sisällyttää luontevasti lapsen perheen kanssa työskentelyyn. Yksi kasvatuskumppanuuden tavoitteista, kasvattajan kannalta, on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella ilmenevää tuen tarvetta ja löytää vanhempien kanssa keino lapsen tukemiseksi. Kasvattajan ammattitaitoon kuuluu kasvatuskumppanuuden ilmapiirin luominen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

4 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) ovat pohjana kuntien omille varhaiskasvatussuunnitelmille. Lähtökohtia ovat lisäksi kuntien omat varhaiskasvatuksen linjaukset ja esiopetussuunnitelmat. Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmissa määritellään, millaisia seudullisia, alueellisia ja yksikkökohtaisia suunnitelmia tehdään ja miten ne vahvistetaan ja tarkistetaan säännöllisesti. Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmat ja esiopetussuunnitelmat muodostavat selkeän jatkumon, mikä tukee lapsen kehitystä ja oppimista.

Varhaiskasvatussuunnitelma on kuntien varhaiskasvatuksen henkilöstölle keskeinen työväline, jonka käyttöön liittyvään toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin jokainen kasvattaja sitoutuu. Varhaiskasvatuksen yksiköiden omat varhaiskasvatussuunnitelmat täydentävät kunnallisia suunnitelmia ja niissä määritellään yksikkökohtaiset asiat, kuten toimintaympäristö, erityispiirteet ja arvot. Yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat täydentyvät ja tarkentuvat vähitellen ja niitä päivitetään toimintaympäristön ja toimintaolosuhteiden muuttuessa.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 43.)

4.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle. Se tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa ja myös lapsen osallisuus otetaan huomioon ikätason mukaisesti. Yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan kasvattajien ja vanhempien yhteistyöllä säännöllisesti. Lapselle tehdään ensimmäinen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma hoitosuhteen alussa, jonka jälkeen suunnitelmaa päivitetään lapsen tilanteen ja tarpeiden mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on vanhempien näkemysten ja lapsen yksilöllisyyden huomioiminen varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa. Suunnitelma on koko yksikön kasvatushenkilökunnan käytössä, jolloin jokainen kasvattaja voi toimia lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Kasvattajien tehtävänä on havainnoida lapsen kehitystä tietoisesti sekä ottaa havainnoimalla saatu tieto huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa. Kasvattajien havaintoja käsitellään myös yhdessä lasten vanhempien kanssa lapsen

varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvissä keskusteluissa.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32 - 33.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sisältää kuvaukset lapsen tämän hetken tarpeista ja niiden tulevaisuuden näkymistä, lapsen mielenkiinnon kohteista, vahvuuksista sekä lapsen yksilöllisistä tuen ja ohjauksen tarpeista. Lapsen hyvinvointiin liittyvät huolet ja ongelmat tuodaan suunnitelmassa esille mahdollisimman konkreettisesti ja niihin etsitään ratkaisukeinoja kasvattajien ja vanhempien yhteistyöllä. Kasvattajien ja vanhempien yhteistyön toteuttamisesta sekä lapsen osallistumisesta suunnitelman tekoon ja arviointiin, sovitaan myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 33.)

4.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toteuttaa yksilöllistä varhaiskasvatusta

Lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) mukaan lapsella on oikeus kehittää yksilöllisiä kykyjään turvallisessa ja häntä kokonaisvaltaisesti tukevassa ympäristössä. Lapselle tulee taata edellytykset ruumiillisesti, henkisesti, moraalisesti ja sosiaalisesti terveeseen ja normaaliin kehitykseen. Lapselle tulee myös turvata hyvänlaatuinen kasvatusta ja häntä tulee suojella väkivallalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tukee ja auttaa toteuttamaan näitä lapsen oikeuksia. (Kaskela & Krongvist 2007, 10; LOS 1989, 2. artikla.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan tukemaan lapsen kokonaiskehitystä. Se tehdään yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. Suunnitelma on joustava ja siinä otetaan huomioon lapsen yksilölliset erityistarpeet. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kootaan lapsen hyvinvointia edistävät ja suojaavat tekijät lapsen iän edellyttämien tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi pienen lapsen tärkeimmiksi hyvinvoinnin edistäjiksi nähdään läheisimmät ja pysyvimmät ihmissuhteet, koska hoiva ja turvallisuus ovat pienen lapsen ensisijaiset tarpeet. Isommalle lapselle taas virikkeellinen ympäristö on tärkeämpi asia kuin pienelle lapselle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan siis yksilöllisesti huomioon monia erilaisia osa-alueita ja kootaan yhteen lapsen hyvinvoinnille merkitykselliset kasvatuseräkkeet. (Kaskela & Krongvist 2007, 10-11.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavat tietyt periaatteet. Lapsen yksilöllisyyden, taitojen ja osaamisen havainnointi on yksi niistä. Myös

kasvatuskumppanuus on keskeinen periaate lapsen kannalta parhaan ja toimivan suunnitelman aikaan saamisessa. Toimivan kasvatuskumppanuuden ansioista vanhemmat pystyvät välittämään lastaan koskevat näkemykset, toiveet ja odotukset kasvattajille. Kasvattajien kasvatuksellinen toiminta, sen arviointi ja seuranta ohjaa tärkeänä osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, koska siinä lapsen tukemisen tavat konkretisoituvat. (Kaskela & Krongvist 2007, 11.)

4.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma käytännössä

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien tulisi nykyvarhaiskasvatuksessa olla ryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Tämä ei kuitenkaan ole aina käytännössä mahdollista. Alasuutari (2010) on tutkimuksissaan selvittänyt lapsen varhaiskasvatussuunnitelman käyttöä. Järjestelmällisyys lapsikohtaisten suunnitelmien hyödyntämisessä ryhmän toiminnan suunnittelussa, on tutkimuksen mukaan melko harvinaista. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemusten perusteella yleisempää on, että varhaiskasvatussuunnitelmat tehdään, mutta niiden asianmukainen hyödyntäminen arjessa jää vähäiseksi. Jotkut työntekijät kokevat, että lasten vanhempien kanssa sovitut tavoitteet ja kasvatusmenetelmät tulevat osaksi arkea, koska ne säilyvät keskustelun jälkeen mielessä. Pahimmillaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma jää kansioon odottamaan seuraavaa keskustelua, eikä siihen palata työntekijöiden kesken tai vanhempien kanssa ennen tuota seuraavaa sovittua aikaa. Syitä siihen, ettei lapsikohtaisia suunnitelmia aina hyödynnetä, ovat muun muassa lapsiryhmien suuri koko ja työntekijöiden ajan puute. (Alasuutari 2010, 179 - 182.)

Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisissa ohjeissa kerrotaan, että lasten varhaiskasvatussuunnitelmat ohjaavat kasvatustoimintaa päivähoidossa. Siellä ei kuitenkaan suoranaisesti kerrota tapoja, miten suunnitelmia voitaisiin käytännössä hyödyntää. Niinpä nämä tavat jäävät paikallisesti kehitettäviksi kunkin päivähoitoyksikön omiksi toimintatavoiksi. Tämä saattaa olla syynä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman horjuvalle tai puutteelliselle käytölle arjessa. (Alasuutari 2010, 177.)

Jokaisella kunnalla on oma varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelussa käytettävät lomakkeet. Lomakkeet luovat teemat ja rajat vanhemman kanssa käytävälle keskustelulle, jolloin ne ohjaavat

keskustelua keskittymään tiettyihin asioihin. Kun keskustelu on käyty ja lapsen suunnitelma -lomake täytetty, työntekijöiden käytännön työ ohjautuu lomakkeen teemojen mukaisesti. Paikalliset erot ovat suuria sen suhteen, millaisten teemojen pohjalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdään ja millaiset mahdollisuudet ne antavat työntekijän käytännön työlle. (Alasuutari 2010, 177 - 178.)

4.5 Varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelu

Alasuutari (2010) on tutkinut lapsen varhaiskasvatukseen liittyviä keskusteluja. Hänen tutkimuksensa mukaan lapsen vanhempien ja kasvattajan välinen varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelu on vanhempien kannalta oman lapsensa asioihin syventymistä sellaisella tavalla, johon päiväkodin arkitilanteissa ei ole mahdollisuutta. Varhaiskasvatuskeskustelu on itsessään vanhemmille merkityksellinen tapahtuma ja vanhemmat useimmiten toivovat, että keskusteluja järjestettäisiin useammin kuin kerran vuodessa. Vanhemmilla on erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia siitä mitä varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelu on ja mitä siinä tehdään.

Useimmiten vanhemmat kuitenkin tulkitsevat tämän keskustelun tilanteeksi, jossa he saavat tietoa lapsensa päiväkotiarjesta ja, jossa neuvotellaan lapsen kasvatuksesta, sekä arvioidaan lasta. Myös kasvattajan kohtaaminen ihmisenä on joillekin vanhemmille keskeistä keskustelutilanteessa. (Alasuutari 2010, 59.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat kuvanneet lapsen vanhempien kanssa käytäviä varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluja tilanteeksi, jossa välitetään tietoja lapsesta puolin ja toisin. Jotkut kasvattajat näkevät keskustelun tilanteena, jossa he itse saavat vanhemmilta tietoa lapsesta. Jotkut taas kokevat, että he antavat vanhemmille tietoa lapsesta päiväkodin arjessa, jotkut myös näkevät, keskustelun tilanteena, jossa tietoja ja havaintoja vaihdetaan molemminpuolisesti. Kasvattajat näkevät keskustelun keskeisenä tehtävänä kasvatuskumppanuuden vahvistamisen vanhempia ja lasta kuuntelemalla. Keskustelun avoimuus on kasvattajien mielestä olennaista, kun vanhempien kanssa keskustellaan heidän lapsesta ja kasvatuksesta sekä päivähoitoon liittyvistä ajatuksista. (Nummenmaa & Karila 2011, 61 - 64.)

Kasvattajat kokevat keskustelun yhdeksi tärkeäksi tavoitteeksi yhteisistä käytännöistä ja tavoitteista sopimisen. Ammattilaisten mielestä varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelussa saa vanhemmilta usein sellaista tietoa, joka auttaa ymmärtämään lasta ja hänen erityistarpeitaan paremmin. Jotkut ammattilaiset myös kokevat saavansa

vanhemmilta tärkeitä ohjeita ja toiveita lapsen kanssa toimimiseen. Haasteena kasvattajat useimmiten mainitsevat vuorovaikutukseen liittyvät asiat, kuten avoimen ilmapiirin luominen, olennaisiin asioihin keskittyminen ja yhteisen kielen löytäminen. Huolen puheeksi ottaminen on yleisesti nähty ammattilaisen kannalta haasteena keskusteluissa vanhempien kanssa. Kasvattajat eivät helposti tuo keskustelussa esille asioita, joista saattaa syntyä vanhemman kanssa ristiriitaa tai, jotka nostavat pintaan voimakkaita tunteita. Nykyisin kasvattajien keskusteluosaamisen kehittämiseen järjestetäänkin paljon koulutusta. (Nummenmaa & Karila 2011, 61 - 64, 68.)

4.5.1 Tietoa omasta lapsesta

Vanhemmat tuntevat lapsensa ja hänen käyttäytymisensä parhaiten, mutta heidän tietonsa perustuu niihin tilanteisiin, kun lapsi on muualla kuin päivähoitopaikassaan. Tieto siitä, millaista lapsen arki ja käytös ovat päivähoitossa, on vanhemmille tärkeää ja mielenkiintoista. Vanhempien näkökulmasta tuon tiedon saaminen on varhaiskasvatussuunnitelmassa ja siihen liittyvässä keskustelussa keskeistä. Vanhemmat haluavat tietää erityisesti lapsensa mieltymyksistä, toimintatavoista ja kaverisuhteista. Jotkut vanhemmat ovat ainoastaan kiinnostuneita saamaan arkista tietoa lapsesta, mutta jotkut vanhemmat odottavat keskustelulta myös sitä, että he saavat ammattilaiselta jonkinlaista arvioita lapsestaan. Näissä tapauksissa vanhemmat kokevat kasvattajan ammattilaiseksi ja asiantuntijaksi. Vanhemmat saattavat haluta arviointia esimerkiksi lapsensa matematiikan ja lukemaan oppimisen valmiuksista tai lapsensa toiminnasta vertaissuhteissa. Kunkin vanhemman tarve tällaisille tiedoille tulee lapsen mahdollista ongelmista tietyillä osa-alueilla tai vanhempien epäilyksistä, että ongelmia saattaa olla. Vanhemmat kokevat ammattilaisen arviot lapsesta useimmiten tueksi itselleen ja haluavat tietää, mikäli lapsesta ollaan jostakin syystä huolissaan. (Alasuutari 2010, 60 - 61.)

Varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelut saavat joskus myös kielteisen leiman vanhempien silmissä. Jos kasvattaja antaa kielteissävyistä arviota lapsesta, se voi aiheuttaa vanhemmassa syyllisyyden ja epäonnistumisen tunteita. Tällöin kasvattajan keskustelussa esille tuomat toimintatavat voivat vanhemmasta tuntua toimintaohjeilta ja ikään kuin ylhäältä päin sanelluilta käskyiltä, miten lapsen kanssa tulisi kotona toimia. Jotkut vanhemmat kuitenkin toivovat tällaisia ohjeita, koska luottavat

kasvattajan näkemykseen ja haluavat toimia lapsen kanssa kotona samalla tavoin kuin päivähoitopaikassa toimitaan.

Alasuutarin (2010) tutkimuksesta käy ilmi, että nykyisin on yleistä, että kotikasvatus tukee päivähoiton toimintaa, vaikka päivähoiton tavoite on tukea lasten koteja näiden kasvatustehtävässä. Se, miksi jotkut vanhemmat näkevät varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelun tiedon saamisen tapahtumana, johtuu siitä, että vanhemmilla on vahva odotus kasvattajan asiantuntijuudesta lapsen kehitystä ja kasvatusta koskevissa asioissa. Tällöin vanhemmat näkevät itsensä vastaanottajan roolissa. (Alasuutari 2010, 61-64.) Varhaiskasvatussuunnitelma tiedon välityksen tilanteena sisältääkin riskin siitä, että kasvattajan rooli asiantuntijana korostuu, jolloin keskustelijat ovat eriarvoisessa asemassa. (Alasuutari 2003, 167.)

4.5.2 Neuvottelua

Kun varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelua tarkastellaan neuvotteluna, on se kasvattajan ja vanhemman välillä tasavertaisempi tilanne kuin edellä kuvattu tiedon saamisen tilanne. Neuvottelutilanteessa on tässä tapauksessa tyypillistä, että päivähoiton työntekijä kertoo vanhemmalle päivähoitopaikan kasvatuseriaatteet ja käytännöt, ja vanhempi puolestaan kuvailee kodin tapoja vastaavissa asioissa. Sitten näkemyksiä vertaillaan ja sovitaan yhteisistä käytännöistä. Mikäli neuvottelutilanteessa tulee ristiriitaa, ovat vanhemman näkemykset etusijalla työntekijään nähden. Ne vanhemmat, jotka kokevat keskustelutilanteen neuvotteluna, kokevat myös itsensä palveluja ostavana asiakkaana, jolla on oikeus laadukkaaseen palveluun. Täten he näkevät neuvottelutilanteen päivähoiton laadun arvioinnin välineenä. Näissä tapauksissa vanhemmat eivät koe itseään niinkään kasvatuskumppanina, vaan ensisijaisesti kasvattajana, jonka kasvatuseriaatteita päivähoitossa kunnioitetaan. (Alasuutari 2010, 64 - 66.)

Kasvattaja on neuvottelutilanteessa vastuussa vanhemman näkemysten selvittämisestä ja päivähoitopaikan kasvatuseriaatteiden esille tuomisesta. Myös vanhempien päivähoitoa koskevien odotusten selvittäminen on kasvattajan tehtävä. Vaikka vanhemmat, jotka näkevät varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelun neuvotteluna, eivät näe itseään kasvatuksellisenä kumppanina, tulee kasvattajan kuitenkin tuoda esille, että kasvatuskumppanuus on lapsen edunmukaisin tapa toimia. Kasvattajan tulee neuvottelutilanteessa myös kertoa vanhemmalle, että kahdenkeskiselle

keskustelulle lapsen asioista on mahdollista sopia aikaa aina, jos siihen on tarvetta (Kaskela & Krongvist 2007, 27.)

4.5.3 Ihmisen kohtaamista

Vanhemmat, jotka mieltävät keskustelutilanteen ihmisten kohtaamisena, arvioivat työntekijän tapaa toimia keskustelutilanteessa sekä sitä, miten työntekijä sitoutuu yhteistyöhön. Tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että vanhempi kokee työntekijän toiminnan suorittavaksi, että keskustelu pidetään, koska on pakko. Tällaisessa tilanteessa vanhempi ei koe olevansa yhteistyön osapuoli, jonka näkemyksiä kunnioitetaan ja halutaan selvittää. Tämä osoittaa vanhemmalle, ettei työntekijä ole sitoutunut yhteistyöhön. Vanhemman näkökulmasta kasvattajan kohtaamisessa on myös tärkeää se, että kasvattaja osoittaa puheillaan tuntevansa lapsen. Jos näkemykset lapsesta eroavat suuresti ja käy ilmi, ettei kasvattaja ole panostanut lapseen tutustumiseen, kokee vanhempi, että kohtaaminen on epäonnistunut. Olennaisinta vanhemman kannalta kasvattajan kohtaamisessa ihmisenä on, että vanhempi havaitsee tulevansa kuulluksi, sekä se, että hänen tuntemustaan omasta lapsesta kunnioitetaan. (Alasuutari 2010, 67 - 69.)

Työntekijän kannalta kohtaamisessa vanhempien kanssa olennaista on etukäteen valmistautuminen ja keskustelutilanteessa nimenomaan keskusteluun panostaminen. Ammattitaitoinen kasvattaja keskustelee työyhteisössä etukäteen lapsen asioista, jotta osaa keskustelussa tuoda vanhemmalle koko päivähoitopaikan näkemyksen lapsesta. Kasvattajan tulee myös kertoa vanhemmalle mistä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on kyse, ei ainoastaan luottaa vanhemman tietoihin, koska käsitykset vaihtelevat ja voivat olla väärin ymmärrettyjä. Keskustelulle tulee suunnitella myös jonkinlainen runko etukäteen. Teemat keskustelulle tulevat ammattilaiselta luonnollisesti kasvattajayhteisön kanssa käydyistä keskusteluista, siitä mikä kyseisen lapsen kohdalla on olennaista ottaa esille. Itse keskustelussa kasvattajan tulee pohtia yhdessä vanhemman kanssa keinoja lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi, vaikka lapsen kohdalla kaikki olisikin niin sanotusti hyvin. Keskustelussa kasvattaja dokumentoi olennaisen, ja keskustelun jälkeen hän tekee suunnitelman lapsen kasvun ja oppimisen tukemisesta. Kasvattajan vastuulla on myös sopia vanhempien kanssa siitä milloin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioidaan seuraavan kerran yhdessä. Etukäteen valmistautumisella ja vuorovaikutukseen vanhemman kanssa panostamalla,

vanhemmalle tulee tunne siitä, että yhteistyö toimii ja hänen vanhemmuuttaan kunnioitetaan. (Kaskela & Krongvist 2007, 33.)

4.5.4 Lomakkeet

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvän keskustelun toteuttamista on valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) ohjeistettu suppeasti. Suomessa käytännöksi on kuitenkin muotoutunut lomakkeiden käyttäminen vanhempien kanssa käytävässä keskustelussa. Lomakkeet ovat kuntakohtaisia ja ne sisältyvät kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lomakkeet ohjaavat keskustelutilannetta, sillä keskustelun aiheet on määritelty etukäteen ja niistä ilmenee millaista tietoa keskustelussa käsitellään. Lomakkeiden sisältö ja kysymykset vaihtelevat kunnittain, mutta joitain yhtäläisyyksiä niissä on havaittu olevan. Yleisimmät yhtäläisyydet liittyvät siihen, mikä ajattelutapa työntekijällä on keskustelusta lomakkeen pohjalta. Yleisimmin työntekijät ajattelevat lomakkeen luovan vanhempien haastattelutilanteen ja sopimisen tilanteen. Vanhempien haastattelutilanne on kasvattajalähtöinen ja asettaa vanhemman lapsen asioita ja omaa kasvatusta koskevien kysymysten vastaajaksi. Kasvattaja on tässä tilanteessa tiedon hankkija. Lomakkeen luomassa sopimisen tilanteessa asettelu on edelliseen verrattuna tasavertaisempi. (Nummenmaa & Karila 2011, 75 - 76.)

Lomakkeiden erilaisuudesta eri kuntien välillä voidaan päätellä, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen merkitys vaihtelee paikallisesti. Joidenkin kuntien lomakkeet on suunniteltu niin, että niissä asetetaan lapsen kasvatuksen tavoitteet ja niiden toteutuksesta sovitaan yhdessä kasvattajien ja vanhempien kesken. Toisten kuntien lomakkeet taas arvioivat perhettä lapsen kasvuympäristönä, jolloin lomake palvelee enemmän päivähoidon lastensuojelullista tehtävää kuin varhaiskasvatuksen toteuttamisen tehtävää. Lomakkeissa käytetyn kielen ja kysymysten muotoilun suhteen lomakkeissa on paljon paikallisia eroja. (Nummenmaa & Karila 2011, 76.) Eräässä tutkimuksessa havaittiin, että yhdessäkään tutkituista lomakkeista ei ollut osiota, jossa lapsen vanhemmat olisivat voineet esittää haluamiaan keskustelun teemoja tai keskustelussa käsiteltäviä asioita (Alasuutari & Karila 2009). Kouvolassa kehitystyö aloitettiin lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeista, koska se haluttiin viedä varhaiskasvatuksen toimintakentälle mahdollisimman pian Kouvolan alueen kuntien yhdistymisen jälkeen.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus

Opinnäytetyömme aihe on Kouvolan kaupungin uusien lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden käyttöönotto kasvattajien näkökulmasta. Kouvolan varhaiskasvatuksen toimialalta toivottiin päivähoiton kasvattajien näkemystä uusien lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden toimivuudesta ja siitä, millainen käyttöönottoon liittyvä sopeutumisprosessi on ollut. Tutkimuksemme tarkoitus on selvittää, miten joukko kasvattajia Kouvolan alueen päivähoiton yksiköistä on ottanut vastaan uudet lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet, ja millaiset uudet lomakkeet heistä ovat. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatus voi halutessaan käyttää tutkimuksemme tuloksia uusien lomakkeiden kehittämiseen, jos siihen koetaan olevan tarvetta.

5.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset nousivat Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen toimi-alan toiveiden pohjalta. Kysymykset ovat seuraavat:

Tiedostavatko päivähoiton kasvattajat, miksi lapselle tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma?

Kokevatko kasvattajat varhaiskasvatussuunnitelman työvälineeksi?

Miten uudet lomakkeet toimivat varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelussa, ja millainen rooli kasvattajilla on keskustelussa?

Onko uusissa varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeissa kehitettävää?

Minkä verran uusien lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden käyttöönottoon liittyen on järjestetty perehdytystä?

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytimme kvalitatiivista tutkimusta. Kvalitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu se, että aineisto hankitaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa sekä se, että ihminen on tutkimuksessa tiedonkeruun väline. Laadullisten metodien, kuten haastattelun, käyttö aineiston hankinnassa on myös ominaista kvalitatiiviselle tutkimukselle. Laadullisilla metodeilla halutaan selvittää tutkittavien näkökulmia tutkittavista asioista. Kohdejoukon valinta tapahtuu kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoituksenmukaisesti, ei sattumanvaraisesti. (Hirsjärvi ym. 2000, 155.)

5.4 Kouvolan kaupungin varhaiskasvatusorganisaatio ja tutkimushenkilöt

Kouvolan kaupungin päivähoidon on jaettu pohjoiseen, eteläiseen ja keskiseen alueeseen. Pohjoinen alue koostuu 17:sta päiväkodista, joista neljä on vuorohoitopäiväkoteja. Eteläisellä alueella on seitsemän päiväkotia, niistä kolme on vuorohoitopäiväkoteja. Keskisellä alueella on 17:sta päiväkotia, joista kaksi on vuorohoitopäiväkoteja. Näiden lisäksi Kouvola on yksityisiä päiväkotia 11. Haastattelemamme päivähoiton kasvattajat ovat keskiseltä ja pohjoiselta alueelta.

Haastateltavina oli yhteensä 10 kasvattajaa. Heistä neljä on lastentarhanopettajia ja kuusi on lastenhoitajia. Haastateltavista kaikki yhtä kasvattajaa lukuun ottamatta olivat käyttäneet työssään uusia lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeita ja laatineet lapsen yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa. Haastateltavat työskentelevät 1-5 -vuotiaiden ryhmissä. Esikoululaisten ryhmissä työskenteleviä ei haastateltu, koska esikoululaisille ei tehdä varhaiskasvatussuunnitelmaa vaan esiopetussuunnitelmaa.

5.5 Haastattelukysymysten laatiminen

Haastattelukysymykset (Liite 1.) laadimme niin, että saisimme kysymyksillä vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Halusimme selvittää, tiedostavatko päivähoiton kasvattajat, miksi lapselle tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma, ja kokevatko he varhaiskasvatussuunnitelman työvälineeksi työssään, vai ovatko varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelut heille vain jokavuotinen tehtävä joka pitää tehdä. Tarkoitus oli myös selvittää palvelevatko uudet lomakkeet

varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitusta, eli tulevatko uusissa lomakkeissa esiin lapsen tuen tarpeet ja perheen näkemykset lapsesta ja heidän toiveensa.

Haastattelukysymyksillä toivoimme saavamme myös tietää minkä verran kasvattajille on järjestetty perehdytystä uusiin lomakkeisiin liittyen ja kokivatko kasvattajat saamansa perehdytyksen riittäväksi.

5.6 Haastattelujen toteutus

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua (Liite 1.) eli puolistrukturoitua haastattelua. Teemahaastattelulla tarkoitetaan lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuotoa. Haastatteluissa kysymykset olivat kaikille haastateltaville samat, mutta vastausvaihtoehtoja ei ollut, eli haastateltavat vastasivat omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.) Haastattelut toteutettiin syys- ja lokakuussa 2011, jotta mahdollisimman moni kasvattaja olisi ehtinyt käyttää uusia lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lomakkeita. Teimme haastattelut neljässä Kouvolan kaupungin päivähoitoyksikössä. Valitsimme haastateltavat yksiköt niin, että eri nykyisen Kouvolan alueet tulevat olemaan edustettuina, esimerkiksi yksi yksikkö Kuusankoskelta, yksi Valkealasta ja niin edelleen.

Haastattelimme kasvattajia 2 - 3 henkilön pienryhmissä, jolloin saimme vastaajat keskustelemaan pelkkien vastausten antamisen sijaan. Tämä tuotti mielestämme kattavamman aineiston kuin yksilöhaastattelut olisivat tuottaneet. Koimme myös, että haastattelujen sovittaminen päiväkotien arkeen on melko haasteellista, jolloin yksi haastattelukerta yhdessä päiväkodissa on järkevää. ”Ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruun muoto, koska samalla saadaan tietoja usealta henkilöltä yhtä aikaa” (Hirsjärvi ym. 2000, 197). Arvelimme myös, että haastattelutilanne on haastateltaville hieman jännittävä ja että työkavereiden tuki voisi tehdä tilanteen rennommaksi, joten ryhmähaastattelu tuntui luontevimmalta toteutustavalta. Haastattelujen perusteella saatuja tuloksia tarkastellaan kuitenkin kasvattajakohtaisesti, ei pienryhmäkohtaisesti.

Haastattelut kestivät keskimäärin noin 45 - 60 minuuttia. Haastattelut tallennettiin sanelukoneella. Osallistuimme molemmat kolmeen haastattelutilanteeseen, yhdessä oli vain toinen paikalla. Kysymysten sanamuodot ja järjestys vaihtelivat hieman eri haastatteluissa. Haastattelujen aikana esitimme tarkentavia kysymyksiä, jos emme mielestämme saaneet vastausta kysymyksiimme.

5.7 Haastatteluaineiston analysointi

Haastateltavien pienekkö määrä ei suoraan merkitse aineiston vähyyttä. Teemahaastattelulla kerätty aineisto on yleensä runsas. Haastattelijan ja haastateltavien välinen dialogi ja sen syvyys vaikuttaa saadun materiaalin määrään. Kun materiaali on runsas, kaikkea ei ole tarpeen analysoida eikä kaikkea kerättyä pysty hyödyntämään. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 135.)

Aineiston tallentamisen jälkeen litteroimme sen välittömästi, jotta muistikuva tilanteesta oli tuore. Koimme tilanteen muistamisen tärkeäksi siksi, että litteroidessa on mahdollista jättää pois epäolennaiset sanat ja äännähdykset, kun olennainen tieto on jäänyt mieleen oikeassa haastattelutilanteessa. Teimme litteroinnin siis valikoiden eli kirjoitimme haastattelun tekstiksi, mutta emme tehneet sitä sanasta sanaan. Kumpikin litteroi kaksi haastattelua. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 138.)

Aineiston analysoimme teemoittamalla litteroidut haastattelut. Teemoittelu haastatteluaineiston käsittelyssä on hyvä tapa silloin, kun vastausten määrällä ei ole niin suurta merkitystä kuin sillä mitä jostakin teemasta on sanottu. Analyysitavasta riippumatta aineiston analysointi ei ole mielekästä ilman raportoitua yhteenvedoa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 93 - 95.) Teemoittelimme haastatteluaineiston yliviivaustusseilla niin, että haastatteluista yliviivattiin samalla värillä kohdat, joissa oli samaa asiaa. Haastateltavien näkemysten esille saaminen oli tavoittemme ja aineiston teemoittelulla tämä toteutui. Teemoittelun avulla pystyimme tekemään johtopäätöksiä eli yhteenvedoa tutkimuksen tuloksista.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus

Ammattikasvattajien haastatteluissa nousi esiin, että yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään myös siksi, että siitä näkee lapsen kehityksen koko päivähoidon ajalta, ja onko lapsi saavuttanut oman ikäkautensa kehitystason. Varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta suunnitellaan päivähoidon toiminta niin, että se vastaa lapsen kehitystasoa, eli ettei toiminta ole liian vaikeaa tai liian helppoa. Varhaiskasvatussuunnitelmalla voidaan myös vastata yksittäisen lapsen henkilökohtaisiin tarpeisiin ja määritellä lapsen tuen tarpeet.

Kasvattajien mukaan vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa tulee esiin lapsen perheen toiveet, ja päästään kuulemaan heidän näkemyksiä omasta lapsestaan. Suunnitelmasta voidaankin verrata, siihen onko kodin ja ammattikasvattajien näkemys lapsesta erilainen vai samanlainen. Ammattikasvattajien mielestä uudet keskusteluissa käytettävät lomakkeet palvelevat varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitusta.

6.2 Varhaiskasvatussuunnitelma työvälineenä

Kaikki haastatteluihin osallistuneet ammattikasvattajat kokivat varhaiskasvatussuunnitelman työvälineeksi omassa työssään. Ammattikasvattajien mielestä varhaiskasvatussuunnitelma, joka täytetään kerran vuoteen, antaa mahdollisuuden siihen, että vanhemmat kuullaan edes kerran vuodessa. Yksi ammattikasvattaja oli myös sitä mieltä, että jos varhaiskasvatussuunnitelma keskustelu ei olisi pakollinen kerran vuoteen, osa vanhemmista ei keskustelisi lapsen ja perheen asioista lainkaan.

Ammattikasvattajat kokivat myös varhaiskasvatussuunnitelman työvälineeksi myös siksi, että varhaiskasvatussuunnitelma keskustelussa käytettävistä lomakkeista pystyy tarkistamaan jokaisen lapsen tavoitteet ja tuen tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelma -lomakkeita voidaan myös päivittää, kun lapsen tavoite on saavutettu, eikä tarvitse odottaa seuraavaan vuoteen ja varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluun.

Ammattikasvattajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että varhaiskasvatussuunnitelmasta ei ole hyötyä, jos suunnitelmaan kirjattuja tavoitteita ja tuen tarpeita ei tuoda lapsen kanssa toimivien ammattikasvattajien tietoon.

6.3 Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeisiin liittyvä perehdytys

Ammattikasvattajat eivät olleet saaneet uusien lomakkeiden käyttöön muuta perehdytystä kuin lomakkeiden mukana tulleen ohjeistuksen. Toiset haastatelluista olivat käyneet päiväkodin suunnittelupäivillä tai palaverissa yhdessä muiden työntekijöiden kanssa lomaketta ja ohjeistusta läpi, mutta yhden päiväkodin työntekijöille oli lisäksi järjestetty perehdytystä niin, että yksi lomakkeiden suunnitteluryhmän jäsen antoi ohjeita lomakkeen käytöstä.

Yli puolet haastatelluista oli sitä mieltä, että lomakkeisiin perehtyminen oli jätetty jokaisen työntekijän omalle vastuulle. Yli puolet oli kuitenkin myös sitä mieltä, että

uudet varhaiskasvatussuunnitelma lomakkeet ovat ulkomuodoltaan niin yksinkertaiset, että toisaalta niihin ei tarvitse enempää perehdytystä. Loput toivoivat, että lomakkeita suunnitelleen työryhmän jäsenet olisivat järjestäneet tilaisuuden jossa päivähoiton kasvattajille olisi kerrottu, miten lomakkeen suunnittelijat ovat ajatelleet että lomaketta täytetään.

6.4 Varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden toimivuus keskustelu tilanteessa

Ammattikasvattajista alle puolet koki että uusien varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden täyttäminen on sujuvaa keskustelutilanteessa. Yli puolet oli sitä mieltä, että keskustelussa pitäisi olla toinen työntekijä. Tällöin toinen voisi keskittyä keskustelemiseen ja toinen keskustelun kirjaamiseen. Näin keskustelu ei katkeaisi aina siksi aikaa, kun kasvattaja kirjoittaa tietoja lomakkeeseen. Ammattikasvattajat jotka olivat tätä mieltä, kokivat että lomakkeiden täyttäminen samaan aikaan häiritsee keskustelua.

Kukaan ammattikasvattajista ei ollut saanut lasten vanhemmilta negatiivista palautetta uusista varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeista, lomakkeiden ulkomuodosta, täyttamisestä ja toimivuudesta. Jotkut lasten vanhemmista olivat kuitenkin kaivanneet lomaketta, joka jaettaisiin kotiin ennen varhaiskasvatussuunnitelma keskustelua. Näin he pystyisivät valmistautumaan keskusteluun. Vanhemmat, joiden lapset eivät aiemmin ole olleet hoidossa ja jotka tulevat ensimmäiseen varhaiskasvatussuunnitelma- keskusteluun, eivät yhtään tiedä, millaisia asioita keskustelussa käsitellään. Uusien lomakkeiden mukana on kotiin jaettava paperi mutta jotkut vanhemmat eivät koe sitä riittäväksi. Kahdessa päiväkodissa, joissa teimme haastattelun, tehdäänkin päiväkodin oma paperi, joka jaetaan kotiin ennen varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelua. Paperissa kerrotaan, millaisia asioita keskustelussa käydään läpi ja millaisia asioita vanhemmat voivat miettiä etukäteen ennen keskustelua.

6.5 Ammattikasvattajan rooli varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelussa

Suurin osa ammattikasvattajista koki johtavansa varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelua. He esittävät kysymykset ja ohjailevat keskustelua. Osa ammattikasvattajista koki olevansa ”*hiljaisia kuuntelijoita*”. He olivat sitä mieltä, että vanhan varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeen kanssa kasvattajat johtivat

keskustelua mutta uusien lomakkeiden myötä heidän roolinsa keskustelussa oli muuttunut. Nyt tavoitteena oli, että kasvattajat kuuntelevat mitä vanhemmilla oli sanottavaa ja auttoivat vanhempia, jos näiden oli vaikea pukea ajatuksiaan sanoiksi. Näin toteutuu ajatus siitä, että lapsen vanhemmat ovat lapsen paras tuntija ja edustaja.

Haastatteluissa ammattikasvattajat nostivat varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluissa tärkeäksi sen, että kasvattajat pääsevät tuomaan vanhemmille esiin, millainen lapsi on päiväkodissa ja ryhmässä ja vanhemmat taas saavat mahdollisuuden kertoa oman näkemyksensä lapsestaan.

6.6 Uusien varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden ulkomuoto ja käyttö

Monet haastatelluista ammattikasvattajista kertoivat olleensa aluksi hämmentyneitä saadessaan käsiinsä uudet varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet. Lomake käsittää kolme sivua: ensimmäiseen kirjataan lapsen vahvuudet ja tarpeet, toiseen miten lapsen vanhemmat ja kasvattajat toimivat yhdessä edistääkseen lapsen vahvuuksia, ja kolmannessa sovitaan muusta yhteistyöstä. Suurin osa haastatelluista oli sitä mieltä, että vanha varhaiskasvatussuunnitelma-lomake oli parempi ja helpompi käyttää, mutta osa oli myös sitä mieltä, että uusi on parempi. Heidän mielestään uudet lomakkeet antavat vapauden kirjoittaa lapsesta juuri ne tärkeimmät asiat ylös, kun taas vanha lomake rajoitti koska siinä oli valmiiksi lokeroitu asiat, jotka täytyi käydä läpi. Kaikki haastatellut olivat kuitenkin sitä mieltä, että ajan myötä uusien lomakkeiden käytön oppii ja siitä tulee sujuvaa. Yksi haastatelluista oli myös sitä mieltä, että jokainen kasvattaja tulee luultavasti täyttämään lomaketta omalla tyylillään.

6.7 Kehitysehdotuksia uusiin varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeisiin

Kouvolan kaupungin varhaiskasvatus toivoi, että tutkimuksessa selvitettäisiin onko uusissa varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeissa ammattikasvattajien mielestä kehitettävää, tai puuttuuko heidän mielestään lomakkeista jotain olennaista. Jotkut haastatelluista eivät kokeneet, että uusista varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeista puuttuisi mitään olennaista. Heistä lomakkeet ovat kattavat ja yksinkertaiset. Kolme haastatelluista kaipasi lomakkeisiin kansipaperia, etteivät lapsen tiedot ole heti näkyvissä. Nämä kolme toivoivat myös, että lomakkeissa olisi kohta, johon voisi merkitä lapsen sen hetkisen perhetilanteen. Näin lomakkeista pystyisi katsomaan, miten lapsen perhetilanteet ovat muuttuneet päivähoidon aikana. Lisäksi he toivoivat

kohtaa, johon saisi laittaa asioita, joita vanhempi on kokenut, että päivähoitossa tulisi huomioida, mutta jotka eivät liity lapsen vahvuuksiin, tarpeisiin tai yhteistyöhön. Kasvattajat ehdottivat, että se voisi olla ”jotain muuta”-kohta. Pieni osa haastatelluista mainitsi, että uusissa lomakkeissa ei näy lapsen osallisuus. Vanhoissa lomakkeissa oli ollut yksi sivu, johon vanhemmat täyttivät lapsen puolesta mitä tämä haluaa oppia, tehdä päiväkodissa ja niin edelleen.

Yksi ammattikasvattaja koki, että lapsen ”yhteinen näkemys lapsen vahvuuksista ja tarpeista”-osiota olisi voinut laajentaa. Uudet varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet on tarkoitettu täytettäväksi esikouluun asti, eli joka vuosi tiedot kirjataan samaan lomakkeeseen, eikä joka vuosi täytetä uutta lomaketta niin kuin ennen. Kasvattajan mielestä ”yhteinen näkemys lapsen vahvuuksista ja tarpeista”-osioon tulee eniten asiaa, eikä yksi sivu ehkä riitä esikouluun asti. Hänestä ”näin toimimme yhdessä edistääksemme lapsen vahvuuksia ja auttaaksemme lasta” ja ”muusta yhteistyöstä sopiminen”-osiot olisivat voineet olla samalla sivulla. Niihin tulee vain muutama lause, joten niille voisi olla vähemmän tilaa varattu ja ”yhteinen näkemys lapsen vahvuuksista ja tarpeista”-osiolle olisi voinut olla varattu kaksi sivua. Sama kasvattaja kaipasi myös ohjeistusta, miten toimitaan, jos kirjoitustila loppuu jo ennen esikouluun siirtymistä. Aletaanko täyttää uutta varhaiskasvatussuunnitelma-lomaketta, kopioidaanko se sivu, josta tila on loppunut ja laitetaan liitteeksi vai kirjoitetaanko paperin kääntöpuolelle?

7 POHDINTA

Tutkimustuloksista voi päätellä, että uusissa varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeissa olisi ammattikasvattajien mielestä kehittämisen varaa. Vaikka lomakkeet ovat kasvattajien mielestä yksinkertaiset, ne poikkeavat niin paljon edellisistä, että jotkut kokivat aluksi uusien lomakkeiden käytön ristiriitaiseksi. Toiset ammattikasvattajat puolestaan olivat sitä mieltä, että uudet varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet palvelevat varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitusta vanhoja paremmin. Kuitenkin vanhoista lomakkeista kaivattiin asioita siirrettäväksi uusiin lomakkeisiin. Tällaisia olivat esimerkiksi kansilehti, lasten perhetilanne - kohta ja lapsen osallisuus varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Kasvattajat olisivat myös kaivanneet lomakkeiden käyttöön liittyvää perehdytystä, vaikka lomakkeiden mukana tulikin ohjeistus ja lomakkeet ovat yksinkertaiset.

Lomakkeiden käytön opettelu oli lähes kaikissa päiväkodeissa jätetty jokaisen kasvattajan omalle vastuulle, ja vain yhdessä haastatelluista päiväkodeista kasvattajille oli järjestetty perehdytystä. Ehkä kaikki haastatellut olisivat kokeneet lomakkeiden käyttöönoton helpommaksi jos kaikki olisivat saaneet perehdytystä varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet suunnittelelta työryhmältä. Kuten yksi haastatelluista sanoi: *”Olisi ollut hyvä kuulla kaavakkeiden suunnittelijoilta mitä he ovat ajaneet takaa.”*

Uudet varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeet tehtiin, jotta uuden Kouvolan alueella olisi yksi, yhtenäinen varhaiskasvatussuunnitelma-lomake. Tämä saavutettiin, kun työryhmä sai valmiiksi uudet lomakkeet. Tekemiemme haastattelujen perusteella selvisi kuitenkin, että ennen varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelua lasten vanhemmille jaettavat paperit poikkeavat osittain toisistaan. Uusien lomakkeiden mukana tuli vanhemmille jaettava paperi, mutta osa päiväkodeista oli saanut vanhemmilta palautetta, että he haluavat valmistautua keskusteluun ja tietää enemmän, mitä asioita keskustelussa käydään läpi. Tästä johtuen kaksi päiväkotia, jotka osallistuivat haastatteluun, tekevät oman paperin, joka jaetaan vanhemmille varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeiden mukana tulleen paperin lisäksi. Toisessa näistä päiväkodeista, talon oman paperin tekoon vaikutti myös se, että uusista lomakkeista puuttuu lapsen osallisuus. Talon omassa paperissa on kohta, jossa lapsen oma osallisuus otetaan huomioon.

Vaikka haastatteluissa nousi esiin kehitysehdotuksia, pystyi rivien välistä lukemaan, että kasvattajat toivoisivat, että lomakkeet eivät taas vaihtuisi radikaalisesti erilaisiksi. Kehitysehdotukset haluttaisiin vain lisättävän nykyisiin lomakkeisiin niin, että ulkomuoto ja idea pysyvät samanlaisena. Tämä johtuu siitä, että nyt, kun kasvattajat tottuvat uusiin lomakkeisiin ja oppivat käyttämään niitä, he eivät halua vähän ajan päästä opetella taas uusien lomakkeiden käyttämistä. Kaikki kasvattajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että nykyiset uudet lomakkeet ovat yksinkertaiset ja alkuhämmennyksen jälkeen niitä oppii käyttämään.

Olemme molemmat valinneet kasvatus- ja perhetyön suuntautumisvaihtoehdon, ja valmistuessamme saamme kelpoisuuden lastentarhanopettajan tehtäviin. Meillä molemmilla on myös kokemusta päiväkodeissa työskentelystä, siksi halusimme tehdä opinnäytetyön varhaiskasvatuksesta. Halusimme tehdä tutkimuksen, joka tuottaa uutta

tietoa, mutta meidän oli kuitenkin vaikea löytää aihetta, josta ei olisi tehty aiempia tutkimuksia. Siksi pyysimme Kouvolan kaupungin varhaiskasvatukselta ehdotuksia tutkimuksen aiheeksi.

Tiukka aikataulu vaikutti siihen, että emme ehtineet haastattelemaan niin montaa kasvattajaa kuin olisimme halunneet. Tämä tuntui turhauttavalta tutkimuksen luotettavuuden kannalta, sillä haastattelujoukkomme oli koko Kouvolan alueen varhaiskasvattajien määrään verrattuna pieni. Luotettavuuteen vaikutti myös se, että yksi haastatelluista ei ollut käyttänyt uusia varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeita. Kuitenkin se joukko varhaiskasvattajia, joka oli haastattelujen tekovaiheessa ehtineet käyttää uusia lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeita, on pieni osa koko alueen varhaiskasvattajista.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme oppineet uusia asioita varhaiskasvatuksesta ja varhaiskasvatussuunnitelmasta. Tämän lisäksi olemme saaneet hyödyllistä tietoa työelämää varten. Tutkimuksemme ansiosta ymmärrämme entistä selkeämmin varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksen ja sen tärkeyden. Mielestämme jatkotutkimuksen voisi tehdä esimerkiksi kahden vuoden kuluttua ja selvittää ovatko kasvattajien näkemykset lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-lomakkeista muuttuneet. Lomakkeiden toimivuutta voitaisiin selvittää myös vanhempien näkökulmasta. Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman valmistuttua voitaisiin myös tutkia lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista Kouvolan päivähoiton yksiköissä.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus: Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, M. & Karila, K. 2009. Lapsuuden ja lapsen tulkinnat lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Teoksessa Nummenmaa, A. & Karila, K. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro Oy, 77.

Hiilamo, H. 2008. Promoting children`s welfare in the nordic countries. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2008:15. Helsinki.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kaskela, M. & Krongvist, E.-L. 2007. Niin ainutlaatuinen: Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kouvolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2011.

Laki lasten päivähoitosta 367/1973.

Nummenmaa, A. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro Oy.

Peltonen, H. 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa. 4. uudistettu painos. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:9. Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 2. tarkistettu painos. oppaita 56. Helsinki: Stakes.

Yk:n lapsen oikeuksien sopimus 20.11.1989. Unicefin internetsivut. Saatavissa: http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus [viitattu 24.11.2011].

Öman, B-L. 1991. Fröbels lekteori och lekgåvor. Lund: Studentlitteratur.

Haastattelukysymykset

1. Miksi jokaiselle lapselle tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma?
2. Palvelevatko uudet vasu-lomakkeet varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitusta?
3. Miten ammattikasvattajien rooli näkyy vasun tekemisessä?
4. Koetteko vasun työvälineeksi työssänne?
5. Onko uusien lomakkeiden käyttöön liittyvä perehdytys ollut riittävää?
6. Onko uusien lomakkeiden käytössä jotain vaikeaa? Jos on, niin mitä?
7. Onko uusien lomakkeiden täyttäminen lasten vanhempien kanssa sujuvaa? Toimivuus?
8. Onko uusien lomakkeiden ulkomuoto toimiva?
9. Puuttuuko uusista lomakkeista jotain olennaista?
10. Miltä tuntuu/tuntui vaihtaa vanhasta vasusta uuteen?

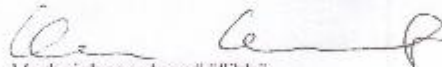
Kouvolan kaupunki
Sivistyksen toimiala
Varhaiskasvatuspäällikkö

Viranhaltijapäätös
Yleinen päätös
27.05.2011

8 §

Tutkimuslupa / Pöljö ja Markkanen

- Selostus asiasta** Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaali-alan koulutusohjelmassa sosionomiksi opiskelevien Suvi Pöljön ja Sanna Markkasen opintoihin liittyy opin-
näytetyön tekeminen. Opinnäytetyön aiheena on uuden ja vanhan Lapsen
varhaiskasvatussuunnitelma -lomakkeiston toimivuuden vertailu henkilöstön
näkökulmasta. Tutkimus toteutetaan haastattelututkimuksena kuuden eri päi-
vähoitoyksikön kasvatus- ja hoitohenkilöstölle
- Päätös** Myönnän tutkimusluvan sosionomiopiskelijat (KyAMK) Sanna Markkaselle ja
Suvi Pöljölle
- Päätöksen perustelu** Varhaiskasvatus saa käyttöönsä tutkimustulokset.
- Päätösvallan peruste** Kouvolan kaupungin hallintosäännön 3 §:n mukainen päätösvallan delegoin-
ti.

Varhaiskasvatuspäällikkö

Helena Kuusisto
Kustaa III tie 10
45370 Valkeala
ph. 020 615 7224

Jakelu:
Suvi Pöljö
Sanna Markkanen

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

LAPSEN VASU -keskustelun tavoitteena on oppia tuntemaan lasta paremmin ja sen myötä löytää tavat tukea lapsen hyvinvointia hänen vahvuuksiensa ja tarpeidensa pohjalta

KOUVOLA

Päiväkodin/ perhepäivähoitopaikan nimi: _____

Lapsen nimi: _____ Syntymäaika: _____ .20

1. Yhteläinen näkemys lapsen vahvuuksista ja tarpeista

--	--

Vasemman puoleiseen sarakkeeseen merkitään keskustelun pvm ja keskusteluun osallistujat (esim. äiti, isä, LTO x.x LH x.x).

Kopio vanhemmille ja perhepäivähoidossa hoitajalle

Alkuperäinen varhaiskasvatusyksikkö (arkistointi 6 vuotta päivähoiton päättymisestä)

Lapsen nimi: _____ Syntymäaika: _____ 20__

2. Näin toimimme yhdessä edistääksemme lapsen vahvuuksia ja auttaaksemme lasta

Lapsen nimi: _____ Syntymäaika: ____ . ____ 20__

3. Muusta yhteistyöstä sopiminen: Mitä odotamme toisiltamme puolin ja toisin?

Lapsen VASU on perustana päiväkodin/perhepäivähoitokodin pedagogiselle suunnitelmalle. Tässä arjessa toteutuvassa suunnitelmassa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet sopeutettuna lapsiryhmän tarpeiden kanssa. Lapsen VASUa tarkistetaan aina tarvittaessa, esimerkiksi päivittäisissä keskusteluissa. Lapsen VASU – keskustelu käydään vuosittain lapsen esiopetuksen alkamiseen asti.

Seuraava VASU -keskustelu sovitaan pidettäväksi _____

Tällöin arvioidaan Lapsen VASU:n toteutumista: miten yhdessä sovitut asiat ovat toimineet lapsen hyväksi. Tämä arviointi ei kohdistu lapseen vaan aikuisten toimintaan.

Allekirjoitukset:

Pvm: _____ Osallistujat: _____
 Pvm: _____ Osallistujat: _____
 Pvm: _____ Osallistujat: _____
 Pvm: _____ Osallistujat: _____
 Pvm: _____ Osallistujat: _____